

23 februari 2026

Regeringen
Klimat- och näringslivsdepartementet

Ärendenummer:

KN2026/00056

KN2026/00057

KN2026/00058

Naturskyddsföreningen i Norrbottens läns komplettering av överklagan av Bergsstatens beslut 2025-12-08 om Bearbetningskoncessioner enligt minerallagen för områdena Nunasvaara Norra K nr 1, Niska Södra K Nr 1 och Niska Norra K nr 1 i Kiruna kommun i Norrbottens län, Dnr BS 22–552-2021, Dnr BS 22-553-2021 samt Dnr BS 22-554–2021, i ärendena nummer KN2026/00056, KN2026/00057 och KN2026/00058

Yrkanden

Naturskyddsföreningen i Norrbottens län (härefter föreningen) kompletterar härmed sina överklaganden av Bergsstatens beslut 2025-12-08 om Bearbetningskoncession enligt minerallagen för området Nunasvaara Norra K nr 1 i Kiruna kommun i Norrbottens län Dnr BS 22–552-2021, Bergsstatens beslut 2025-12-08 om Bearbetningskoncession enligt minerallagen för området Niska Södra K nr 1 i Kiruna kommun i Norrbottens län Dnr BS 22-553-2021 och Bergsstatens beslut 2025-12-08 om Bearbetningskoncession enligt minerallagen för området Niska Norra K nr 1 i Kiruna kommun i Norrbottens län Dnr BS 22-554–2021.

Föreningen yrkar i *första hand* att regeringen, genom en ändring av Bergsstatens beslut, ska avslå Talga AB:s ansökningar om bearbetningskoncessioner för de sökta områdena.

Föreningen yrkar i *andra hand* att regeringen, genom en ändring av Bergsstatens beslut, ska avvisa Talga AB:s ansökningar om bearbetningskoncessioner för de sökta områdena.

Föreningen yrkar i *tredje hand* att regeringen upphäver Bergsstatens beslut att bevilja ansökningarna om bearbetningskoncessioner för de tre områdena samt återförvisar målen till Bergsstaten för förnyad handläggning.

Grunder

Beviljande av bearbetningskoncessionerna står i strid med hushållningsbestämmelserna samt den riksintresseavvägning som ska ske enligt 4 kap 2 § minerallagen och 3 och 4 kap miljöbalken. Området är i sin helhet skyddat som riksintresse enligt 4 kap 1 § miljöbalken och de aktuella koncessionerna kan inte ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas naturvärden. Särskilda skäl saknas för

undantag från detta skydd. Bearbetningskoncessionerna innebär vidare allvarlig påverkan på arter och livsmiljöer skyddade enligt art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet, samt risker i förhållande till miljökvalitetsnormer för vatten. Beviljandet av bearbetningskoncessionerna är därmed inte förenligt med kraven avseende miljökvalitetsnormer för vatten i 5 kap 4 § miljöbalken eller skyddet av livsmiljöer och arter enligt 7 kap 28-29 §§ miljöbalken respektive artskyddsförordningen. Vidare medför fyndigheternas belägenhet och art att det inte är lämpligt att sökanden beviljas de begärda koncessionerna enligt 4 kap 2 § första stycket p 2 minerallagen. Besluten saknar även de nödvändiga villkor som krävs enligt 4 kap 5 § minerallagen samt är fattade i strid med 8 kap 2 § minerallagen då Bergsstaten vid sin tillämpning av 3 kap. eller 4 kap. 1–7 §§ miljöbalken i de nu aktuella besluten frångått vad länsstyrelsen har föreslagit. De aktuella bearbetningskoncessionerna är således behäftade med materiella såväl som processuella brister.

Grunderna utvecklas nedan under respektive rubrik.

Utvecklande av grunderna

Bakgrund

Talga AB (nedan bolaget) bildades 2018 och är ett helägt dotterbolag till australiensiska Talga Group Ltd. Den 25 augusti 2021 ansökte bolaget hos Bergsstaten om bearbetningskoncession för tre områden i Kiruna kommun som benämnts Nunasvaara Norra K nr 1, Niska Södra K nr 1, Niska Norra K nr 1. Bolaget hade ett gemensamt underlagsmaterial för de tre ansökningarna. Bolaget hade tidigare (2020-05-26) lämnat in ansökan om bearbetningskoncession för Nunasvaara Södra, vilken vid tidpunkten för de tre andra ansökningarna ännu inte var avgjord. 2022 erhöll bolaget bearbetningskoncession för Nunasvaara Södra.

De planerade gruvverksamheterna ligger inom Torneälvens avrinningsområde vars hela yta har pekats ut som Natura 2000-område och som även är av riksintresse enligt 4 kap 1 § miljöbalken. Områdets ostördhet och mångfald av biotoper gör det mycket viktigt för fågellivet och ett stort antal naturvårdsarter och skyddade arter förekommer. Inom och i anslutning till verksamhetsområdena finns även utpekade nyckelbiotoper. Det berörda området har höga och mycket höga naturkvaliteter ur både ett svenskt och europeiskt perspektiv. Koncessionerna utgör vidare påverkan på riksintresse för rennäringen enligt 3 kap. 5 § miljöbalken.

Riksintresseavvägning och prövning enligt hushållningsreglerna i 3 och 4 kapitlen miljöbalken

I ärenden om beviljande av koncession framgår enligt 4 kap 2 § minerallagen att 3 och 4 kap miljöbalken ska tillämpas. Mark- och vattenområden ska enligt den grundläggande bestämmelsen i 3 kap 1 § miljöbalken användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Detta gäller oavsett om riksintresse utsetts eller inte. Riksintressets status bestäms inte förrän vid en rättslig prövning. Det förhållande att koncessionsområdet har utpekats som ett riksintresse för ett visst ändamål innebär i sig inte något avgörande skäl för att tillåta en etablering som avses med utpekande. 3 kap 1 § miljöbalken innebär att kortsiktiga ekonomiska intressen inte får leda till att man åsidosätter långsiktiga behov av skydd för värden som är knutna till mark- och vattenområden och som är väsentliga ur allmän synpunkt. Stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön ska enligt 3 kap 2 § miljöbalken så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan påverka områdenas karaktär. Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt ska enligt 3 kap 3 § miljöbalken så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Föreningen menar att de aktuella områdena har kvaliteter som gör att de ska anses vara av riksintresse enligt 3 kap 2 och 3 §§ miljöbalken. I vart fall måste de värden som området har ur dessa synvinklar tillmätas betydelse vid en bedömning enligt hushållningsbestämmelserna.

Vidare skall mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet så långt möjligt

skyddas mot atgarder som patagligt kan skada natur- eller kulturmiljon, enligt 3 kap 6 § miljobalken. Omraden som ar av riksintresse for naturvarden, kulturmiljovarden eller friluftslivet skall skyddas mot atgarder som avses i forsta stycket samma paragraf. Dessutom framgar av 4 kap 1 § miljobalken samt 4 kap 8 § miljobalken att Natura 2000-omraden i sin helhet ar av riksintresse. Exploateringsforetag och andra ingrepp i miljön får komma till stand endast om det kan ske pa ett satt som inte patagligt skadar omradenas natur- och kulturvarden.

I de nu aktuella arendena finns inom och i narheten av koncessions- och verksamhetsomradena riksintressen for rennaring enligt 3 kap 5 § miljobalken och kulturmiljovard och naturvard enligt 3 kap 6 § miljobalken, samt land- och vattenomraden som omfattas av Natura 2000-skydd och saledes även av 4 kap 1 § forsta stycket 2 miljobalken.

De hoga naturvarden som koncessionsomradena samt narliggande omraden hyser

Torneälven och ett par mindre vattendrag i narheten av verksamhetsomradena ingar i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Natura 2000-omraden ar, med hansyn till de natur- och kulturvarden som finns i omradena, i sin helhet av riksintresse enligt 4 kap 1 § miljobalken samt 4 kap 8 § miljobalken. De naturvarden som Torne och Kalix älvsystem Natura 2000-område (SE0820430) rymmer ar omfattande och behovet finnas med i bedomningen kring riksintressen saväl enligt 3 kap som 4 kap miljobalken. De planerade bearbetningskoncessionerna ligger inom Torneälvens avrinningsområde vars hela yta ar utpekad som Natura 2000-område.

Torneälven ar en av fyra nationalälvar i Sverige och tillsammans med samtliga sjor och vattendrag som tillhor älvens avrinningsområde tillhor de saledes det europeiska miljönätverket Natura 2000 och hela området ar saledes av gemenskapsintresse enligt art- och habitatdirektivet. EU-landerna stravar gemensamt for att varna om den biologiska mangfalden och har enats om vilka naturtyper och arter som ar extra viktiga att skydda och bevara. Dessa finns listade i art- och habitatdirektivet samt i fageldirektivet. De omraden som ingar i Natura 2000 nätverket har utpekats eftersom de innehaller en eller flera av dessa naturtyper och/eller arter och ar ett led i att skydda dessa.

Torne och Kalix älvsystem ar utpekad som ett Natura 2000-område eftersom det utgors av fritt strömmande älvar som i huvudsak ar opaverkade av vattenkraft och reglering. Darigenom karaktäriseras storre delen av älven av naturliga, säsongsmässiga vattenstandsvariationer som bland annat skapar särskilt artrika strandzoner längs sjor och vattendrag. Systemet har tack vare detta en mangformighet och konnektivitet, både uppströms-nedströms och med intilliggande strandhabitat, som ger möjlighet till den rika biologiska mangfald som kan återfinnas där.¹

I området finns särskilt stora arealer naturtyper varav manga ar i särklass vad galler kvalitet, både nationellt och internationellt. Den naturliga vattenmiljon skapar forutsattningar for ett rikt växt- och djurliv dar arter som lax, utter, ävjeplört, grøn flodtrollslända, venhavre och flodpärlmussla ar särskilt prioriterade for bevarande. Länsstyrelsen understryker i bevarandeplanen att just vattensystemet som helhet sammantaget utgor det stora värdet for Natura 2000-området. Varje enskild sjö, bäck, å och älvsäck utgor en värdefull komponent for att upprätthålla områdets totala biologiska mangfald och naturlighet. Det gor vattensystemet till en, i sin helhet, väl bevarad älv for Norrbotten och darigenom en viktig del av Natura 2000-nätverket.²

¹ Torne och Kalix älvsystem SE0820430 Bevarandeplan Natura 2000-område, sid 8.

² Torne och Kalix älvsystem SE0820430 Bevarandeplan Natura 2000-område, sid 9.

Bevarandeplanen ska tillmätas en betydande vikt då den är ett vägledande dokument för berörda myndigheter och en informationskälla om området och vilka värden som är speciella för just det området.

I områdena för de planerade koncessionerna finns en mycket rik samling av arter. Av bolagets naturvärdesinventering framgår att det "gjordes drygt 720 fynd av rödlistade arter inom inventeringsområdet" och "(a)v dessa är 59 rödlistade som Sårbar (VU), 480 Nära hotad (NT), en är Starkt hotad (EN) och en är ej bedömd på grund av Kunskapsbrist (DD)".³ Det står klart att det i området finns ett stort antal fridlysta arter, varav flera är särskilt skyddade enligt bestämmelserna om fridlysning i 4 och 4 a §§ artskyddsförordningen som innebär en implementering av artiklarna 12, 13 och 16 i art- och habitatdirektivet och artikel 9.1 fågeldirektivet, exempelvis spillkråka, tretåig hackspett och utter.⁴ Viktigt att notera är att dessa arter inte endast är skyddade enligt nationell och EU-rätt utan även visar på de övriga naturvärden som området för den planerade gruvverksamheten inrymmer vilket måste beaktas i bedömningen av riksintressen.

Från Naturvårdsinventeringen framgår vidare att 244 naturvärdesbiotoper naturvärdesklassades inom inventeringsområdet varav 24 naturvärdesbiotoper bedömts preliminärt. Det framkommer att det inom inventeringsområdet förekommer 16 naturvärdesbiotoper som klassificerats till Högsta naturvärde (naturvärdesklass 1), 64 naturvärdesbiotoper har klassificerats till Högt naturvärde (naturvärdesklass 2), 110 naturvärdesbiotoper har klassificerats till Påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3) och 54 naturvärdesbiotoper har klassificerats till Visst naturvärde (naturvärdesklass 4). Av de 24 objekt som bedömts preliminärt klassades ett till Högsta naturvärde, sex till Högt naturvärde (naturvärdesklass 2), femton till Påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3) och två till Visst naturvärde (naturvärdesklass 4).⁵

Länsstyrelsen har i en parallell detaljplanprocess fört fram att:

Avrinningsområdet som berörs av koncessionsområdena för Niska norra K nr 1 och Niska södra K nr 1 utgörs av ett stort sammanhängande våtmarkskomplex med höga naturvärden, förekomst av rödlistade och skyddade arter, samt ett opåverkat Natura 2000-vattendrag (Vittangiälven med biflöden). (...) Vittangiälven är ett förhållandevis opåverkat vattendrag, vilket är unikt i europeiskt perspektiv, men även ur ett norrbottniskt perspektiv. I bevarandeplanen för Torne och Kalix älvsystem framgår att gruvverksamhet är ett hot mot Natura 2000-områdets värden. Vidare framgår att effekterna av pågående och nedlagda gruvverksamheter riskerar att påverka Natura 2000-området negativt, både från de enskilda gruvorna och genom den kumulativa effekten från alla dessa.⁶

Ett av landskapets viktigaste grundstrukturer, utöver de direkta naturvärdena i form av naturvärdesbiotoper, är Vittangiälven. Denna outbyggda och naturligt flödande älv saknar helt fast bebyggelse vid älven. Vittangiälven grenar sig i tre större grenar. Uppströms älven från Vittangi rinner Sekkujoki till efter drygt tre mil, därefter rinner Sevujoki till efter drygt fyra mil och slutligen börjar älven i Vittangijärvi ungefär sju mil norr om Vittangi. Till Vittangijärvi rinner bl.a. Pirttimysjoki som förlänger det sammantagna loppet ytterligare några mil. Älvens medelvattenföring är låg och uppges ligga på ca 20 kubikmeter per sekund. Detta att jämföra med Torneälvens 383 kubikmeter per sekund och Kalixälvens ca 300 kubikmeter per sekund. Vittangiälven är en skogs-, myr- och fjällälv. Faunan kring Vittangiälven har i viss mån blivit bekant genom den i Vittangi boende naturfilmaren Håkan Lundström

³ Se Rapport 2024-07-05 Naturvärdesinventering vid Nunasvaara, Kiruna Kommun 2023, sid 20.

⁴ Se bilaga 3 och 4 till Rapport 2024-07-05 Naturvärdesinventering vid Nunasvaara, Kiruna Kommun 2023.

⁵ Se Rapport 2024-07-05 Naturvärdesinventering vid Nunasvaara, Kiruna Kommun 2023, sid 22.

⁶ Se Länsstyrelsen, 2025-07-14, i Granskningsutlåtande 1 Detaljplan för del av Stenbrottet 2:1 m.fl., Nunasvaara, 2025-09-24, sid 5.

där hans senaste film *Fyra årstider* via Valkkikurkkioforsen (UR - Sveriges Utbildningsradio 2025) visar på detta känsliga område.⁷

Vittangiälven är även utpekad som vattenförekomst för vilken det finns miljö kvalitetsnormer. Enligt 5 kap 4 § miljöbalken, som är en implementering av EU:s ramdirektiv för vatten, med den uttolkning som EU-domstolen givit, får en myndighet inte tillåta att en verksamhet eller en åtgärd påbörjas eller ändras om detta, trots åtgärder för att minska föroreningar eller störningar från andra verksamheter, ger upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljö kvalitetsnorm. Utöver att miljö kvalitetsnormerna omfattas av nationellt och EU-rättsligt skydd så visar även normerna för vattenförekomsten på de omfattande skyddsvärden som området hyser.

Påtaglig skada på motstående riksintressen respektive allvarliga risker i förhållande till skyddet för Natura 2000-områden, arter samt miljö kvalitetsnormer för vatten

De nu aktuella gruvverksamheterna kommer att medföra förluster av värdefulla livsmiljöer och arter samt riskera påtaglig skada på naturvärden inom området såväl som på omgivande områden. Torne och Kalix älvsystem är ett mycket viktigt Natura 2000-område med flertalet skyddade arter och livsmiljöer. De nu aktuella bearbetningskoncessionerna i sig, och i synnerhet med de kumulativa effekterna de innebär tillsammans med bearbetningen vid Nunasvaara Södra, riskerar påtaglig påverkan på Natura 2000-området och således även på riksintresset. De kumulativa effekterna riskerar att bli överväldigande för området. Den skada som bearbetningskoncessionerna medför förstärks av att de gör intrång i tidigare av tyngre exploatering orörda områden. Utöver den påverkan som sker vid normal drift tillkommer även risker för påverkan vid eventuella oförutsedda händelser som driftstörningar, olyckor, sabotage, naturkatastrofer mm. Efter gruvbrytningens avslutande kommer stora mängder utvinningsavfall att finnas kvar i området. Oavsett hur väl detta avfall täcks eller inkapslas kommer det att läcka ut mer vattenföroreningar än från den idag orörda malmen. Läckaget kan komma att påskyndas genom yttre påverkan som klimatförändringar medför och påverka Natura 2000-området negativt under lång tid.

Bevarandeplanen för Torne och Kalix älvsystem (SE0820430) anger potentiella hot mot Natura 2000-områdets värden. De hot som redovisas är exempel på verksamheter och aktiviteter som bedöms kunna åstadkomma en negativ påverkan på de utpekade naturtyperna och arterna och syftar till att vara vägledande vid prövning och förvaltning. Det klargörs att så länge negativa effekter riskerar att uppstå för de utpekade värdena bedöms det som ett hot, oavsett om det sker inom eller utanför Natura 2000-områdets gränser.

Särskilt gällande vatten så ska hänsyn alltid tas till det faktum att lokal påverkan i ett hydrologiskt system kan få negativa konsekvenser över stora arealer både uppströms och nedströms och i flera eller alla systemets ingående beståndsdelar, till exempel sjöar, vattendrag och våtmarker. Kumulativa effekter från flera källor av påverkan ska också beaktas.⁸ Av bevarandeplanen framgår att:

Gruvverksamhet har funnits i området sedan lång tid tillbaka. Det historiska gruvområdet i Nautanen är ett exempel och detta utgör än idag ett problem för vattenmiljön, genom läckage av ett flertal skadliga ämnen. Befintlig gruvverksamhet finns i Kaunisvaara i Pajala, Aitik och Malmberget i Gällivare, samt Kiirunavaara, Mertainen och Leveäniemi-gruvan i Kiruna. Sentida nedlagda

⁷ <https://urplay.se/serie/241602-fyra-arstider-vid-valkkikurkkioforsen>

⁸ Torne och Kalix älvsystem SE0820430 Bevarandeplan Natura 2000-område, sid 20.

gruvor, exempelvis Luossavaara, Viscaria och Pahtohavare, finns också i området liksom täktverksamhet som kalkbrott och torvtäkter.⁹

Det kan noteras att Viscaria nu även ska återstartas. Det framgår vidare att "(i) vattendrag nedströms gruvområdena förekommer suspenderade ämnen och förhöjda halter av olika förorenande ämnen, främst kväveföreningar och vissa metaller".¹⁰

Vad avser gruvverksamhet anges vidare att gruvetablering och gruvdrift innebär ett stort negativt och oåterkalleligt ingrepp i den berörda naturmiljön. Värdefull natur riskerar att försvinna samtidigt som läckage av skadliga och grumlande ämnen kan ha en stor negativ påverkan. Detta både under pågående och efter avslutad drift, samt för lokala ekosystem och genom långväga spridning. I vattensystem med flera gruvor kan även kumulativa effekter uppstå. Utöver direkta skador på växt- och djurliv så kan skadliga ämnen skapa undvikande beteenden hos djur, det vill säga att djur lämnar påverkade områden. Detta riskerar att påverka balansen i det lokala ekosystemet genom kemiska barriäreffekter mot vattendrag uppströms.¹¹

I bevarandeplanen förs vidare fram att:

Inom området finns ett stort antal verksamma gruvor samt flera stängda eller historiska gruvområden. Samtliga av dessa tillför i varierande grad kemiskt skadliga ämnen till vattensystemet, i vissa fall även grumlande partiklar. Det rör sig exempelvis om olika former av kväve, fosfor, metaller, processkemikalier och oljor. Effekterna av verksamheterna riskerar att påverka Natura 2000-området negativt, både från de enskilda gruvorna och genom den kumulativa effekten från alla dessa. Arbetet med att följa upp och minimera den negativa påverkan från befintlig eller tidigare verksamhet är mycket angeläget för att upprätthålla ett långsiktigt motståndskraftigt ekosystem med livskraftiga arter och naturtyper.¹²

Bevarandeplanen slår fast att "(v)attenkvaliteten i vattendragen ska vara så god att livsbetingelserna är gynnsamma för ekosystemen och dess arter i vatten och på svämplan" och att "(n)egativ påverkan genom onaturlig grumling, onaturlig förurning, övergödning och förorenande ämnen ska minimeras".¹³

Länsstyrelsen anger i sitt senaste yttrande till Bergsstaten, i november 2025, avseende de tre nu aktuella områdena att användandet av Vittangiälven med biflöden som recipient för länshållning och bräddning skulle kunna påtagligt skada Natura 2000-områdets naturvärden.¹⁴ Länsstyrelsen hänvisar även till bolagets miljökonsekvensbeskrivning och att det där "framgår att identifierade naturvärdesobjekt med höga naturvärden inom påverkansområdet för Niska Norra och Niska Södra kommer att kunna påverkas vid en etablerad gruvverksamhet genom utsläpp till recipient och grundvattenavsänkning".¹⁵ Länsstyrelsen för vidare fram att:

⁹ Torne och Kalix älvsystem SE0820430 Bevarandeplan Natura 2000-område, sid 14.

¹⁰ Torne och Kalix älvsystem SE0820430 Bevarandeplan Natura 2000-område, sid 15.

¹¹ Se kap 6.3 Gruvverksamhet, Torne och Kalix älvsystem SE0820430 Bevarandeplan Natura 2000-område, sid 21.

¹² Torne och Kalix älvsystem SE0820430 Bevarandeplan Natura 2000-område, sid 28.

¹³ Torne och Kalix älvsystem SE0820430 Bevarandeplan Natura 2000-område, sid 19.

¹⁴ Yttrande angående ansökan om bearbetningskoncession för områdena Nunasvaara Norra K nr 1, Niska Södra K nr 1 respektive Niska Norra K nr 1, Kiruna kommun (dnr BS 22-552-2021, BS 22-553-2021 och BS 22-554-2021), 2025-11-26, Länsstyrelsen Norrbotten, Diarienummer 15865-2025 sid 10.

¹⁵ Yttrande angående ansökan om bearbetningskoncession för områdena Nunasvaara Norra K nr 1, Niska Södra K nr 1 respektive Niska Norra K nr 1, Kiruna kommun (dnr BS 22-552-2021, BS 22-553-2021 och BS 22-554-2021), 2025-11-26, Länsstyrelsen Norrbotten, Diarienummer 15865-2025 sid 12, med hänvisning till bolagets miljökonsekvensbeskrivning sid 3f.

I enlighet med vad som framgår under rubriken Natura 2000 ovan anser länsstyrelsen att Vittangiälven med biflöden är endast obetydligt påverkad av exploateringsföretag, och att den därför så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdets karaktär och åtgärder som kan skada naturmiljön.¹⁶

Länsstyrelsen har även i en parallell process kring detaljplan för området framhållit i granskningsutlåtande att Vittangiälven, med biflöden, ska undantas som recipient för utsläpp av vatten (länshållning, bräddning och dagvatten) från planområdet, länsstyrelsens samlade bedömning är att Vittangiälven med biflöden är olämplig som recipient.¹⁷ Även i denna process noterar således länsstyrelsen att "Länsstyrelsen bedömer, att ett användande av Vittangiälven med biflöden som recipient för länshållning och bräddning kan påtagligt skada Natura-området Torne och Kalix älvsystem".¹⁸

Föreningen anser att det står klart att de sökta koncessionerna, för sig själva och tillsammans, riskerar att påtagligt skada naturvärden av riksintresse i strid med 4 kap 1 § miljöbalken. Föreningen menar även att det står tydligt att en gruvetableringarna riskerar medföra försämring av status för Vittangiälven. Myndigheten har en skyldighet, enligt 5 kap. 4 § miljöbalken, att inte tillåta verksamheter som äventyrar möjligheten att uppnå rätt status på vattnet eller strider mot icke-försämringskravet på kvalitetsfaktornivå.¹⁹ Det står även klart att det i området finns ett stort antal fridlysta arter, varav flera är särskilt skyddade enligt art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet, och som kommer att bli utsatta för allvarlig störning. Vidare kommer flera arters livsmiljöer att försvinna, och andra kommer att skadas och påverkas så att de förlorar sin ekologiska funktion.

Sametinget har i yttrande bedömt att verksamhetsområdet för den aktuella ansökan är belägen inom vinterbetesmarker för Talma sameby, men påverkar även Gabna sameby och till viss del Saarivuoma sameby. Njunjesvärri och områdena runt den planerade verksamheten utgör strategiskt viktiga områden för de berörda samebyarna med flertal utpekade riksintressen för rennäringen i form av kärnområden, flyttleder, trivselland, rastbete, uppsamlingsområde samt svår passage. Mot bakgrund av exploateringsläge bedömer Sametinget att den planerade verksamheten medför att området tappas sin funktion och påtagligt kommer att skada riksintresset för rennäringen.²⁰

2023 meddelades tillstånd enligt miljöbalken till gruvverksamhet m.m. vid Nunasvaara Södra i Kiruna kommun. I deldomen framgår av villkor 10: "Under perioden den 1 december till och med den 31 maj får bolaget inte utföra sprängning eller borrhning för produktion i dagbrotten, primärkrossning av bruten malm eller transport av malm eller gråberg från dagbrotten".²¹ Villkoret är ett konstaterande av områdets stora betydelse för rennäringen i synnerhet vintertid. Innebörden blir ju också i själva verket att ytterligare gruvverksamhet blir oförenligt med rennäringen.

¹⁶ Yttrande angående ansökan om bearbetningskoncession för områdena Nunasvaara Norra K nr 1, Niska Södra K nr 1 respektive Niska Norra K nr 1, Kiruna kommun (dnr BS 22-552-2021, BS 22-553-2021 och BS 22-554-2021), 2025-11-26, Länsstyrelsen Norrbotten, Diarienummer 15865-2025 sid 12-13.

¹⁷ Se Länsstyrelsen, 2025-07-14, i Granskningsutlåtande 1 Detaljplan för del av Stenbrottet 2:1 m.fl., Nunasvaara, 2025-09-24, sid 4-6.

¹⁸ Länsstyrelsen, 2025-07-14, i Granskningsutlåtande 1 Detaljplan för del av Stenbrottet 2:1 m.fl., Nunasvaara, 2025-09-24, sid 6.

¹⁹ Se EU-domstolens avgörande C-461/13 *Weser* domen punkten 70.

²⁰ Se Samrådsyttrande avseende ansökan om bearbetningskoncession för områdena Nunasvaara Norra K nr 1, Niska Norra K nr och Niska Södra k nr 1 i Kiruna kommun, Norrbottens län, Sametinget, 2025-11-14, sid 1.

²¹ Umeå Tingsrätt Mark- och miljödomstolen Deldom 2023-04-05 M 1573-20 sid 7.

Motstående riksintressen kommer att både enskilt och sammantaget lida påtaglig skada om gruvverksamheterna tillåts på den aktuella platsen. Mycket av denna skada kommer att vara irreversibel.

Beslutens oförenlighet med bestämmelserna i 3 och 4 kapitlen miljöbalken

Om ett område är av riksintresse enligt 3 kap miljöbalken för två eller flera oförenliga ändamål ska prövning enligt 3 kap 10 § miljöbalken göras. Vid en avvägning om vilket riksintresse som ska få företräde ska den användning ges företräde som på lämpligaste sätt främjar en hushållning med mark- och vattenområden i ett långsiktigt perspektiv.

Det långsiktiga tidsperspektivet har betydelse (se lagtexten), *liksom om möjligt lösningar som tillgodoser flera intressen*. Bedömningen ska "i enlighet med balkens mål innefatta ekologiska, kulturella och samhällsekonomiska hänsynstaganden". Även *Sveriges internationella åtaganden ska beaktas i prioriteringen av riksintresse*, se prop. 1997/98:45, del 2 s. 35.²²

Föreningen menar att riksintressena för såväl rennärning som naturvård och kulturvård på lämpligast sätt främjar en hushållning med mark- och vattenområdena i ett långsiktigt perspektiv. Sammantaget utgör de ett än starkare främjande ur ett långsiktigt perspektiv.

Samebyarnas samlade redovisningar av konsekvenserna som resultat av hela Vittangi grafitprojekt borde föreligga före ett beslut om ytterligare bearbetningskoncessioner utöver Nunasvaara södra. Något samtycke enligt modellen FPIC (Fritt Informerat Förhandssamtycke) finns enligt föreningens kännedom inte. Samtycke från berörda samebyar bör vara ett oavvisligt krav för att bearbetningskoncessionerna skall kunna beviljas.

Vidare, vilket är av betydande vikt i de aktuella ärendena, får inte beslut med stöd av 3 kap 10 § första stycket miljöbalken strida mot bestämmelserna i 4 kap miljöbalken. Det senare riksintresset tar då över: "(s)kålet är att avvägningar för de områden som regleras i 4 kap. gjordes redan vid tillkomsten av dessa regler, se prop. 1997/98:45, del 2 s. 35".²³ Oavsett ändringen i minerallagens 4 kap 2 § tredje stycket avseende att 4 kap 8 § miljöbalken inte längre tillämpas i ärenden om beviljande av bearbetningskoncession så ska 4 kap 1 § första stycket 2 miljöbalken tillämpas.

Bergmästaren ska enligt förarbetena till 4 kap. 2 § minerallagen i dess nuvarande lydelse fortfarande tillämpa 4 kap. 1 § första stycket 2 miljöbalken, som innebär att bergmästaren i ett koncessionsärende ska göra en bedömning av om den ansökta verksamheten kan genomföras på ett sätt som inte påtagligt skadar ett områdes natur- och kulturvärden. *Denna bedömning ska göras för alla områden som utpekats som riksintresseområden enligt 4 kap. miljöbalken. Natura 2000-områden är i sin helhet av riksintresse*. Detta innebär att bergmästaren i koncessionsärendet ska göra en bedömning enligt 4 kap. 1 § första stycket 2 miljöbalken av om den ansökta verksamheten kan genomföras på ett sätt som inte påtagligt skadar ett områdes natur- och kulturvärden, även beträffande eventuella Natura 2000-områden.²⁴ Även länsstyrelsen har i yttrande avseende de nu aktuella ärendena särskilt påpekat att Bergmästaren i ett koncessionsärende ska göra en bedömning av om den ansökta verksamheten kan genomföras på ett sätt som inte påtagligt skadar ett Natura 2000-områdes natur- och kulturvärden.²⁵ Länsstyrelsen har fastslagit, som anförts ovan, att ett användande att Vittangiälven med biflöden som

²² Se lagkommentar för 3 kap 10 § miljöbalken, Karnov, författare Gabriel Michanek, not 138.

²³ Se lagkommentar författare Gabriel Michanek, Karnov, not 140 samt vidare prop. 1997/98:45, del 2 s. 35.

²⁴ Se prop. 2023/24:126 s. 21.

²⁵ Yttrande angående ansökan om bearbetningskoncession för områdena Nunasvaara Norra K nr 1, Niska Södra K nr 1 respektive Niska Norra K nr 1, Kiruna kommun (dnr BS 22-552-2021, BS 22-553-2021 och BS 22-554-2021), 2025-11-26, Länsstyrelsen Norrbotten, Diarienummer 15865-2025 sid 9, med hänvisning till jfr prop. 2023/24:126, s. 21.

recipient för länshållning och bräddning skulle kunna påtagligt skada Natura 2000-områdets naturvärden.

Det får anses ostridigt i ärendena att de sökta koncessionerna innebär sådana verksamheter som hotar naturvärden i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem genom, bland annat, skada på naturtyper, arter, föroreningar och förändring av vattenmiljön. Föreningen gör gällande att det är visat i målet att de aktuella gruvverksamheterna riskerar att påtagligt skada naturvärden såväl inom som utanför verksamhetsområdet. Den påtagliga skada som riskeras på det aktuella riksintresset Natura 2000-området består av både bestående negativ inverkan och tillfälligt mycket stor negativ inverkan.²⁶

Sammanfattningsvis är naturvärdena inom och i anslutning till koncessionsområdena av sådan dignitet att de planerade gruvverksamheterna medför sådan markanvändning som strider mot 3 kap 1 § miljöbalken. Beslutsunderlaget visar tydligt att de sökta verksamheterna medför sådan påtaglig skada på naturvärden och riksintressen enligt 3 och 4 kapitlen miljöbalken att bearbetningskoncessionerna inte kan medges. Vid en avvägning mellan de oförenliga riksintressena är det enligt föreningen tydligt att den långsiktigt bästa hushållningen med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt i området att området bevaras opåverkat och att riksintressena enligt 3 kap 5 och 6 §§ miljöbalken ges företräde vid en avvägning mot riksintresset mineral. Områdena hyser, som beskrivits ovan, höga naturvärden och det finns ett stort antal fridlysta och rödlistade arter i områdena och närliggande områden av internationellt bevarandevärde samt naturtyper av särskilt bevarandevärde. De skador gruvverksamheterna skulle komma att medföra är till stor del irreversibla, eftersom skadorna är omöjliga att reparera och de naturvärden som omintetgörs inte är möjliga att ersätta.

Vidare måste de aktuella gruvverksamheterna anses påtagligt skada riksintresseområdets (Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem) naturvärden enligt 4 kap 1 § miljöbalken vilket i sig innebär att bearbetningskoncessionen inte kan tillåtas. Den sökta markanvändningen är enligt föreningen således inte förenlig med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap miljöbalken och ansökningarna måste på dessa grunder avslås.

Fyndighetens belägenhet och art gör bearbetningskoncessionerna olämpliga

Enligt 4 kap 2 § minerallagen ska koncession meddelas om fyndighetens belägenhet och art inte gör det olämpligt att sökanden får den begärda koncessionen. Flertalet aspekter visar att fyndigheternas belägenhet och art i själva verket just gör de aktuella koncessionerna olämpliga. Som beskrivits ovan, har området inom och i anslutning till området för planerade gruvverksamheter höga bevarandevärden i form av känslig skyddsvärd och skyddad natur. Även de delar av områdena som inte omfattas av formella klassningar eller skydd ingår i detta omfattande naturvärde. Påverkan av gruvverksamheten innebär förluster av såväl värdefulla livsmiljöer och arter inom området som påverkan på omgivande områden och vattenmiljöer. Som ovan visats står det tydligt att en gruvetablering även riskerar medföra försämring av statusen för vattendrag i närområdet. Förhållandena på platsen måste sammantaget anses utgöra hinder för att bevilja de aktuella koncessionerna. Kravet i 4 kap 2 § p 2 är därmed inte uppfyllt.

Avsaknad av villkor som krävs enligt 4 kap 5 § minerallagen

Bergsstaten har i besluten om bearbetningskoncession inte beaktat de skyldigheter som följer av minerallagens 4 kap 5 § minerallagen. Enligt denna paragraf gäller att:

En koncession skall förenas med de villkor som behövs för att skydda allmänna intressen eller enskild rätt eller som behövs för att naturtillgångarna skall utforskas och tillvaratas på ett ändamålsenligt sätt.

²⁶ Jämför prop. 1985/86:3 3 sid 171.

Länsstyrelsen angav i sitt slutliga yttrande till Bergsstaten i november 2025 avseende de tre nu aktuella områdena att användandet av Vittangiälven med biflöden som recipient för länshållning och bräddning skulle kunna påtagligt skada Natura 2000-områdets naturvärden.²⁷ Länsstyrelsen hänvisar även till bolagets miljökonsekvensbeskrivning och att det där "framgår att identifierade naturvärdesobjekt med höga naturvärden inom påverkansområdet för Niska Norra och Niska Södra kommer att kunna påverkas vid en etablerad gruvverksamhet genom utsläpp till recipient och grundvattenavsänkning".²⁸ Länsstyrelsen för vidare fram att:

I enlighet med vad som framgår under rubriken Natura 2000 ovan anser länsstyrelsen att Vittangiälven med biflöden är endast obetydligt påverkad av exploateringsföretag, och att den därför så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdets karaktär och åtgärder som kan skada naturmiljön. För att minimera den planerade gruvverksamhetens negativa påverkan på Vittangiälven med biflöden anser länsstyrelsen att koncessionerna bör förenas med villkor (se under rubriken Villkor nedan).²⁹

Länsstyrelsen framför i sin sammanfattande bedömning att "Under förutsättning att Talga vidtar de skyddsåtgärder, försiktighetsmått och kompensationsåtgärder som bolaget har åtagit sig samt att tillräckliga villkor föreskrivs tillstyrker länsstyrelsen därför att bergmästaren beviljar Talga den sökta bearbetningskoncessionen" samt att en eventuell bearbetningskoncessions bör förenas med följande villkor: "Vid nyttjandet av koncessionerna får inte Vittangiälven med biflöden användas som recipient för länshållning eller bräddning".³⁰ Länsstyrelsen anger vidare att villkoret är nödvändigt för att minimera den planerade gruvverksamhetens negativa påverkan på Natura 2000-området.³¹

Trots att detta villkor är en förutsättning som länsstyrelsen för fram för beviljande av bearbetningskoncessioner, går Bergsstaten ifrån länsstyrelsens förslag och beviljar bearbetningskoncessionerna utan det av länsstyrelsen framförda villkoret. Länsstyrelsen har även understrukit att de villkor som länsstyrelsen föreslår är formulerade på ett sådant sätt att de inte torde riskera att stå i strid med eller förhindra sådana villkor som skulle behöva föreskrivas vid en eventuell tillståndsprövning och att villkoren även i övrigt är lämpliga och därför bör föreskrivas om den ansökta bearbetningskoncessionen beviljas.

Föreningen menar att Bergsstatens beslut att medge bearbetningskoncessioner i de aktuella ärendena inte är förenligt med 4 kap 5 § minerallagen då koncessionerna ej förenats med villkor som behövs för att skydda allmänna intressen.

²⁷ Yttrande angående ansökan om bearbetningskoncession för områdena Nunasvaara Norra K nr 1, Niska Södra K nr 1 respektive Niska Norra K nr 1, Kiruna kommun (dnr BS 22-552-2021, BS 22-553-2021 och BS 22-554-2021), 2025-11-26, Länsstyrelsen Norrbotten, Diarienummer 15865-2025 sid 10.

²⁸ Yttrande angående ansökan om bearbetningskoncession för områdena Nunasvaara Norra K nr 1, Niska Södra K nr 1 respektive Niska Norra K nr 1, Kiruna kommun (dnr BS 22-552-2021, BS 22-553-2021 och BS 22-554-2021), 2025-11-26, Länsstyrelsen Norrbotten, Diarienummer 15865-2025 sid 12 samt med hänvisning till bolagets miljökonsekvensbeskrivning sid 3f.

²⁹ Yttrande angående ansökan om bearbetningskoncession för områdena Nunasvaara Norra K nr 1, Niska Södra K nr 1 respektive Niska Norra K nr 1, Kiruna kommun (dnr BS 22-552-2021, BS 22-553-2021 och BS 22-554-2021), 2025-11-26, Länsstyrelsen Norrbotten, Diarienummer 15865-2025 sid 12-13.

³⁰ Yttrande angående ansökan om bearbetningskoncession för områdena Nunasvaara Norra K nr 1, Niska Södra K nr 1 respektive Niska Norra K nr 1, Kiruna kommun (dnr BS 22-552-2021, BS 22-553-2021 och BS 22-554-2021), 2025-11-26, Länsstyrelsen Norrbotten, Diarienummer 15865-2025 sid 13-14.

³¹ Yttrande angående ansökan om bearbetningskoncession för områdena Nunasvaara Norra K nr 1, Niska Södra K nr 1 respektive Niska Norra K nr 1, Kiruna kommun (dnr BS 22-552-2021, BS 22-553-2021 och BS 22-554-2021), 2025-11-26, Länsstyrelsen Norrbotten, Diarienummer 15865-2025 sid 14.

Bergsstaten beslut om beviljande av bearbetningskoncessioner är ej heller förenligt med skyldigheten att överlämna ärende enligt 8 kap. 2 § minerallagen

Enligt 8 kap. 2 § minerallagen ska ärenden om beviljande av bearbetningskoncession överlämnas till regeringens prövning, om bergmästaren bedömer att frågan om koncession är särskilt betydelsefull ur allmän synpunkt, eller bergmästaren vid tillämpningen av 3 kap. eller 4 kap. 1–7 §§ miljöbalken finner skäl att fråga vad länsstyrelsen har föreslagit. Av förarbetena till minerallagen avseende 8 kap 2 § framgår att "Enligt 4 kap. 5 § skall en koncession förenas med de villkor som behövs bl.a. för att skydda allmänna intressen. Om bergmästaren vill fråga vad länsstyrelsen tillstyrker beträffande utformningen av villkor för markanvändningen, skall frågan hänskjutas till regeringens prövning".³²

Som framgår ovan har Bergsstaten vid tillämpningen av 3 kap och 4 kap miljöbalken funnit skäl att fråga vad länsstyrelsen har föreslagit och bortsett från det av länsstyrelsen framförda villkoret. Därmed borde ärendena ha överlämnats i enlighet med 8 kap 2 § minerallagen. Dessutom har Bergsstaten frångått länsstyrelsens bedömning att koncessionerna påtagligt kan skada områdenas natur- och kulturvärden enligt 4 kap 1 § 2 miljöbalken. Även detta torde anses vara ett sådant fall av oenighet som föranleder att frågan skall överlämnas.³³

För Naturskyddsföreningen i Norrbottens län.

Marie Persson

Ordförande Naturskyddsföreningen i Norrbottens län

Naturskyddsföreningen i Norrbottens län

Epost: kansli.norrbotten@naturskyddsforeningen.se

Telefonnummer: 070-594 57 07

Adress: Skabram 204, 962 97 Jokkmokk

³² Proposition 1988/89:92 om ny minerallagstiftning m. m., sid 110.

³³ Jämför Proposition 1988/89:92 om ny minerallagstiftning m. m., sid 110.